

DERLEME / REVIEW

Ruhsal Travmanın Edebiyat Yoluyla Aktarımı: Ömer Seyfettin ve Beyaz Lale

Transmission of Psychological Trauma Through Literature: Ömer Seyfettin and the White Tulip

Anıl Özgüç*, Gökhan Oral

Öz

Ömer Seyfettin (1884-1920) "Beyaz Lale" öyküsünü 1912 yılında yazmıştır. Yazarın hemen tüm öykülerinde olduğu gibi Beyaz Lale de dönemin sosyal ve siyasi yapısının izlerini taşır. Öykü, Balkan Savaşlarından sonra Serez'de yaşayan Türk halkının Bulgar komutan Radko tarafından katledilmesini konu edinir. Bulgar çeteleri Türk köylülerini kadın ve çocuk ayırımı yapmaksızın işkence ederek öldürür, evlerini yağmalar. Camiler yıkılır ya da kiliseye çevrilir. Serez'in en güzel kızı olarak tasvir edilen ve öyküye adını veren Beyaz Lale ise, komutan Radko'nun tecavüz girişimine maruz kalır. Beyaz Lale buna izin vermemek için intihar eder. Ancak kurbanın intiharı komutan Radko'yu durdurmaz, Beyaz Lale'nin ölü bedenine tecavüz eder.

Öykü, adli bilimlerin çalışma alanı kapsamında değerlendirilecek işgal, katliam, yağma, işkence, tecavüz, intihar ve son olarak da kişinin ölü bedenine tecavüz gibi kavram ve durumları barındırmaktadır. Çalışmada, adli bilimlerin çalışma konusu olan kavram ve sapmaların öykünün kurgusu ve yazar Ömer Seyfettin'in yaşamına paralel olarak değerlendirilmesi, Ömer Seyfettin yazınının çocuk edebiyatı içindeki konumu ve ruhsal travmanın edebiyat yoluyla aktarımının tartışılması amaçlandı.

Anahtar Kelimeler: Adli Bilimler; Travmanın Aktarımı; Ömer Seyfettin; Beyaz Lale.

Abstract

Ömer Seyfettin (1884-1920) wrote the «White Tulip» story in 1912. As in almost all the stories of the author, the "White Tulip" carries the traces of the social and political structure of its period. The story is about the massacre of the Turkish people living in Serres after the Balkan Wars by Bulgarian Commander Radko. The Bulgarian gangs tortured and killed their Turkish villagers without discrimination between women and children and they plunder their houses. They destroyed their mosques or converted them into a church. White Tulip, who is described as the most beautiful girl in Serres and named for the story, is subjected to rape attempts of Commander Radko. White Tulip commits suicide in order not to allow it. However, the victim's suicide does not stop the Commander Radko and he rapes the dead body of the White Tulip.

The story contains certain concepts and circumstances to be evaluated within the scope of forensic sciences such as occupation, massacre, plunder, torture, rape, suicide and finally rape of a person's dead body. The aim of this study was to evaluate the concepts and deviations of the forensic sciences in terms of the fiction of the story and the life of the writer Ömer Seyfettin and also to discuss the place of the works of Ömer Seyfettin's children literature and transmission of psychological trauma through literature.

Keywords: Forensic Sciences; Transmission of Trauma; Ömer Seyfettin; White Tulip.

DOI: 10.17986/blm.2019149820

Anıl Özgüç: Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Aydın Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu, İstanbul
Eposta: anilozguc@gmail.com
ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-2206-3163>

Gökhan Oral: Prof. Dr., İstanbul Üniversitesi, Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı, İstanbul
Eposta: gokhanoral@gmail.com
ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-6500-5262>

Bildirimler:

Yazarlar bu makale ile ilgili herhangi bir çıkar çatışması bildirmemişlerdir.

*Bu yazının bir bölümü, 14-16 Kasım 2013'de Ankara'da düzenlenen, 10. Adli Bilimler Sempozyumu'nda "Ömer Seyfettin'in Beyaz Lale Öyküsü'nün Adli Bilimler Perspektifinden Değerlendirilmesi" başlığı ile sözel bildiri olarak sunulmuştur.

Geliş: 25.06.2018

Düzeltilme: 02.11.2018

Kabul: 06.11.2018

p-ISSN: 1300-865X

e-ISSN: 2149-4533

1. Giriş

Ömer Seyfettin (1884-1920) ülkemizde kitapları en çok basılan yazarlardandır ve genellikle öykü türünde eserler vermiştir. Öykülerinde, XX. Yüzyılın ilk yirmi yılında yaşanan Trablusgarp, Balkan ve 1. Dünya Savaşı, Osmanlı İmparatorluğu'nun yıkılışı gibi tüm tarihi ancak kişisel tarihi travmatize eden olayların izlerini sürmek mümkündür. Yazar günümüzde genellikle çocuk edebiyatçısı olarak algılanmakta, özellikle öykü türünde verdiği eserler çocuklara önerilmektedir.

Yazının amacı, travmanın edebiyat yoluyla taşınmasının ve Ömer Seyfettin'in çocuk edebiyatçısı olarak algılanmasının nedenlerini irdelemektir.

2. Ömer Seyfettin'in Yaşamı ve Yazımı

Ömer Seyfettin Balıkesir'in Gönen ilçesinde doğmuştur (1884). Ancak yazarın Gönen'in merkezinde mi yoksa bir Çerkez köyü olan "Karalar Köyü"nde mi doğduğuna yönelik çelişik bilgiler günümüze kadar kesinleşmemiştir. (1).

Ömer Seyfettin doğduğunda, babası Ömer Şevki Efendi Gönen'de yüzbaşı olarak görev yapmaktadır. Çeşitli kaynaklarda Ömer Şevki Efendi'nin kökeni hakkında farklı bilgilere ulaşılır. Onun Kafkasya Türklerinden ya da Dağıstanlı olduğunu belirten kaynakların yanı sıra, aslında Çerkez olduğunu gösteren deliller de bulunmaktadır. Ömer Seyfettin'in babasının kimliği üzerine tartışmalar her zaman var olmuştur. Bu tartışmalar genellikle Türkçülük hareketinin aşırılığından şikâyetçi olan yazarlar tarafından ortaya atılır. Özellikle babasının Çerkez olduğu yönündeki iddialar, yazarı her zaman rahatsız etmiştir. Yazarın "Kaşağı" öyküsünde konu edilen çiftliğin "Karalar Çiftliği" olduğu bilinmektedir. Öyküdeki seyisin adı olan "Dadaruh" ise yaygın bir Çerkez adıdır. Yazar, "Kaşağı" öyküsünde Dadaruh'un Çerkez olduğunu belirtmekte, ancak bu cümlenin öykünün sonraki bölümlerinde çıkarıldığı görülmektedir (1).

Yazar, eserlerini çoğunlukla öykü türünde yazmıştır. Doğduğu yerin adını taşıyan "Gönen devresi öyküleri" (İlk Namaz, At, Ant ve Kaşağı) çocukluk dönemindeki anılarıyla şekillenirken, aynı zamanda babasının çok sert ve bağışlamaz kişiliği ile ataerkil aile düzeninden gelen çocuk eğitimi anlayışını yansıtır. "Kaşağı" adlı biyografik öyküsünde "İşlediği bir suçu kardeşinin üzerine atan bir çocuğun vicdan azabı, iftira edilen çocuğun insafsızca cezalandırılması ile verdiği ağır cezayı bir yıl sürdüren haşin bir baba" tasvir edilir. "*Babam pek sertti, bir bakışından ödümüz kopardı*" (1,2). Nihat Sami Banarlı, Ömer Seyfettin'in annesine içten ve yürekten bir bağlılığı olduğunu, babasının aşırı sertliğini zaman zaman öykülerine yansıttığını, kendi davranışlarına da, babasının askerlikten gelen sert davranışının sindiğini belirtir (3).

Ömer Seyfettin'in annesi Fatma Hanım İstanbullu seçkin bir aileden gelmektedir. Yazarın annesinin her yıl İstanbul'a yazlığa geldiğini, bu sırada kendisi ve kardeşlerinin de babasıyla birlikte çiftliğe gittiğini ablası Güzide Hanım aktarmış, aynı anı, Kaşağı öyküsünde de anlatılmıştır (1,2). "İlk Cinayet" adlı öyküsünde ise Fatma Hanım Boğaz Vapuru'nda "mavi tüylü bir yelpazeyi sallarken, ince ve gümüş bir maşaya takılmış sigarasını içerken" betimlenir (4). "İlk Namaz" öyküsünde ise yazar, annesi Fatma Hanım'ı sevgi dolu, müşfik bir anne olarak anlatır. Bu anlatımların içindeki anne özlemi dikkat çekicidir (5).

Fatma Hanım, eşinin Ayancık'a tayin olmasının ardından, Gönen'de iyi bir eğitim almadığını düşündüğü oğlunu İstanbul'a getirir. Annesi ile birlikte dedesinin Koca Mustafa Paşa'daki konağında yaşayan Ömer Seyfettin, Aksaray'daki bir özel okula devam eder. Türk-Yunan Savaşı'na (1897) katılmak üzere İstanbul'dan geçen babası, onu savaşa giden subay çocukları için "Eyüp Sultan Askeri Rüşdiye'sinde" açılan özel bölüme kaydettirir ve 13 yaşındaki Ömer Seyfettin'in askerlik hayatı başlamış olur. Babası Meşrutiyet sonrası alaylı subayların tasfiyesi sırasında ordudan ayrılır. Fatma Hanım'ın 1913'deki ölümünden sonra yeniden evlenip Sarıyer'e taşınır ve oğlunun ölümünden birkaç yıl öncesine kadar yaşar (1).

Ömer Seyfettin'in kendisinden bir yaş küçük olan ve Kaşağı'da kuşpalazından ölüşünü anlattığı "Hasan" adında bir erkek ve 1956'da 82 yaşında ölen kendisinden 10 yaş büyük "Güzide" adında bir de ablası vardır. Güzide Hanım'ın anlattıklarına göre ikisi arasında ve Ömer Seyfettin'in doğumundan sonra dünyaya gelip hayatlarını çok erken dönemde kaybeden başka kardeşleri de olmuştur (1).

Ömer Seyfettin'in tüm eğitim hayatı askeri okullarda geçer. On dokuz yaşında piyade teğmeni olarak mezun olur. Mezuniyetinden, ordudan ayrılışına kadar geçen dokuz yıl boyunca önce İzmir'de, ardından Selanik ve sınır köylerinde tabur komutanlığı yapar. Bu dönemde cephe ve ateş hattında bulunur. Yanya Kalesi'nin beş ay süren savunmasında esir düşer. Esareti yaklaşık bir yıl sürer.

Ömer Seyfettin otuz altı yıllık kısa yaşamında Osmanlı İmparatorluğu'nun çöküş dönemine tanıklık etmiştir. Yaşadığı dönemde, Büyük Makedonya İhtilali, 31 Mart olayları ve Harekât Ordusu'nun hazırlıkları, Trablusgarp ve Balkan Savaşları ile 1. Dünya Savaşı gibi tarihi olayların içinde hem düşünsel örgütlenme hem de asker olarak bulunmuştur. Erken dönem öyküleri, çocukluk dönemine ait izler taşır. Olgunluk dönemi öyküleri ise bir imparatorluğun çöküşünü, asker olarak katıldığı savaşı, esirlik dönemini ve dönemin tüm siyasi ve sosyal yapısının yansımalarını barındırır.

İstanbul'a döndükten sonra, temellerini "Genç Kalem" ve Ziya Gökalp ile oluşturdukları "Yeni Lisan"

üzerine çalışmaya devam eder. İstanbul'un önemli eğitim kurumlarında edebiyat ve felsefe dersleri verir. Birkaç yıl süren başarısız bir evliliğin yarattığı ruhsal sıkıntılar, 1918 yılında dönemin siyasi gerilimleri, üyesi olduğu İttihat ve Terakki Cemiyeti üyelerinin yurt dışına kaçmak zorunda kalmaları ve kaçmayan İttihatçıların tutuklanmaya başlamasıyla daha da derinleşir. 1920 Şubatında aşırı bitkinlikle başlayıp ateş ve sanrılarla seyreden hastalığına teşhis konamaz. Ömer Seyfettin, 6 Mart 1920'de Haydarpaşa Tıp Fakültesi Hastanesi'nde hayatını kaybeder. Ölümünün ardından yapılan otopside ölüm sebebi şeker hastalığı olarak belirlenir. 1939'da ise Kadıköy Mahmut Baba mezarlığında bedeninden arda kalanlar, mezarlıktan tramvay yolu geçeceği için çıkarılarak Ayazağa'daki Asri Mezarlık'a yeniden gömülür (1).

3. Savaş, Kimliksizlik, Kimlik Arayışı ve Travma

XX. yüzyılın başlarından itibaren Osmanlı İmparatorluğu'nun Balkan toprakları, özellikle Selanik, Manastır ve Kosova illeri o zamana kadar görülmemiş terör olayları, isyanlar ve bombalamalar ile adeta kan gölüne dönmüştür. Bulgar, Rum ve Sırp çeteleri birbirlerine karşı oldukça acımasızdılar ve Türk hükümetinden çok birbirleriyle mücadele etmekteydiler. Bu etnik kargaşa Meşrutiyete kadar devam eder (6).

Makedonya'nın karışması üzerine 1310'lular Sınıf-ı Müstacele sayılarak sınavsız mezun edilir. Bu arada Harbiye'yi bitiren Ömer Seyfettin 1903'te kura çeker ve merkezi Selanik'te bulunan 3. ordunun İzmir Redif Fırkasına atanır. Meşrutiyetin ilanı ile 3. ordunun Selanik'teki nizamiye taburlarına nakledilir. Dağlarda eşkıya takip eder, köylerde ve manastırlarda silah arar (7). Balkan milletlerinin milli uyanış ve bağımsızlık hareketlerinin en yoğun döneminde, Balkan çetelerinin en çok faaliyet gösterdikleri yerlerde görev yapan ve dolaşan Ömer Seyfettin, onları bu hareketlere götüren düşünceleri ve nedenleri yakından görme ve inceleme olanağı bulur. "Yeni Türk Milliyetçi Düşünce" akımının o günlerde filizlendiği düşünülmektedir (1). Bu arada İtalya Trablusgarp'ı işgal eder, ardından Balkan Savaşları başlar ve Ömer Seyfettin Yanya kalesinde esir düşer.

Ömer Seyfettin'in hayatının belki de en önemli ve en hareketli dönemini gösteren sınır boyları, bir yandan da ona yokluklar ve sıkıntılar içinde geçen bir askerlik hayatı yaşatır (1). Yazarın, bu dönemdeki konfüzyonel ruh halinin izleri günlüğüne şu şekilde yansımıştır:

"Diyorlar ki, "Harp başladı" ... Fakat kimsenin bir şeyden haberi yok. Ne telgraf geliyor, ne gazete... (17 Ekim 1912) ... Alay yaveri bana, erkân-ı harbin bir lafını tekrar etti. Hep diyormuş ki "Ahval vahimdir" ... Asker-

lerin hepsi acemi. Hatta silah doldurmasını bilmiyorlar. İhtiyarların çoğu da Pomak. Bir kelime Türkçe bilmiyorlar... İşte bu kadar müsaadesiz şartlar içinde harbe giriyorum. Netice muzafferiyet olursa, hayret etmekten memnun olamayacağım. Ama bütün bu hareketler bana hep bir oyun gibi geliyor. Hala kendimi bir manevraya gidiyor sanıyorum... (18 Ekim 1912) ... Bugün kalkmadık. Pırlepe alayının Breşuva taburu geldi. Ben kasabada idim. Ne intizamsızlık yarabbi! Zabitlerin bile tavırları başka idi. Ve belki sarhoştular. Akşam tabura döndüğüm zaman ikinci bölük mülazımı Faruk, Bulgarların tecavüz ettiklerini, Çadova'nın düştüğünü, Sırpların Priştine'ye doğru ilerlediklerini söyledi. Havadis bir erkan-ı harpten çıkıyormuş. Sözde bizim planımız Bulgarları buraya düşürmek, burada bir meydan muharebesi vermek imiş... Fakat hep miş, miş, miş... (19 Ekim 1912) ... Uyuyordum. Tabura "Hazır ol" vurdu. Kalktık, toplandık. Hava fena halde soğuk. Asker de toplanıyor. ... Yarım saate kadar gidiyoruz. Fakat nereye? Bilmiyorum. (21 Ekim 1912) ... Gündüz saat beşte hareket ettik. Yine nereye gittiğimizi bilmiyoruz... (22 Ekim 1912) ... Dün buraya gelmiş ve portatif çadırlarımızı kurmuştuk... Gece hareket emri verildi. Şimdi yola düzeldük. Yine nereye gideceğimizi bilmiyoruz... Ayın kaç? Bugün ne? Bilmiyorum. Benimle beraber kimse de bilmiyor. Ne felaket yarabbi! Ricatın, inhizamın en çirkinini gördüm. İki fırka kaçtı. Birden ricat emri verildi. Hep kendimizi galip sanıyorduk. Meğerse müthiş surette mağlup imişiz ... İşte şimdi hareket emri verildi. Nereye? Kimse bilmiyor. Niçin kimse bilmiyor? Gözlerini kaybetmiş bir kör sürü gibi bocalayıp gidiyoruz... (23 Ekim 1912) (1).

Yazarın günlüğündeki anlatım, neden, ne zaman ve kiminle savaştığını/savaşaçağını bilememe hali, dönemin ayakta durmakta zorlanan "Hasta Adam"ı Osmanlı Devleti'ndeki toplumsal, yönetsel ve ekonomik konfüzyonun adeta ona sirayet etmiş halidir. O halde, kendisini "Makedon", "Bulgar" olarak tanımlayan bir kimliğe karşı o kimdir? İmparatorluk kimliği terk edilmekte ve yeni bir resmi kimlik tanımı yapılmamaktadır. Artık Rumeli toprağı vatan değildir. İttihat ve Terakki Derneği ve çevresinde toplanan aydınlar bu gerçeği idrak etmişlerdir. Yeni kimlik Türklüktür. Kimliğin adı konusunda "öteki"nin tehdidinin de altı çizilmiş olur.

4. Ömer Seyfettin ve Beyaz Lale

Ömer Seyfettin "Beyaz Lale" öyküsünü 1912'de yazmıştır. Öykü, yazarın bir subay olarak mezun olduğu ilk aylarda yaşanan Makedonya olaylarına değinmekle birlikte, ancak İstanbul'a döndükten sonra 27 Temmuz – 5 Ekim 1914 tarihlerinde "Donanma" dergisinde yayınlamıştır (1).

Öykünün konu edildiği Büyük Makedonya İhtilali sırasında Ömer Seyfettin, İzmir’de subay olarak ilk görevini yapmaktadır. Yaklaşık beş yıl süren bu dönemdeki çalışmaları incelendiğinde Balkanlarda yaşanan kanlı olayları yazınına yansıtmadığı, hem düşünsel hem de sanatsal açıdan tam bir kuluçka döneminde olduğu gözlenmektedir. Ancak Rumeli’ye geçtikten ve sınırdaki gerçekliği yaşadıkdan sonra, halktan, sivil ve asker aydınlardan Makedonya İhtilali’nin yarattığı derin etkileri dinlemiş ve öğrenmiştir (3). Sınır boylarında geçirdiği iki yıl Balkan kavimlerinde gördüğü uyanış ve bağımsızlık hareketi onun kişiliğini ve düşüncelerini derinden etkiler. Balkanlarda asker ve esir olarak bulunan Ömer Seyfettin’in bölgedeki etnik ve siyasi çatışmaları konu alan öyküleri ile hayatı arasında yakın bir ilişki vardır (7). Bu öykülerde, Osmanlı Devleti’nin Balkanlarda zayıflamasından sonra bu coğrafyada yaşayan Türklerin sürekli huzursuz edildiklerini, Balkan kavimlerinin bölgeyi Türk nüfusundan arındırmayı hedeflediklerini ifade eder (8).

Yazar, “Beyaz Lale” öyküsünde I. Balkan Savaşı’ndan sonra Serez’de yaşayan Türklere uygulanan işkence ve katliamları ayrıntılı olarak işlemiştir.

4.1. Öykünün Konusu

Binbaşı Radko Balkaneski, savaştan hemen sonra Serez’i yağmalamaya, şehirde ikamet eden Türkleri de katletmeye karar verir. Onun en büyük ideali Büyük Bulgaristan İmparatorluğu’nu kurmaktır. Radko öncelikle tüm çete reislerini toplayarak Serez halkı hakkındaki planlarını açıklar. Bir taraftan kendisi için şehrin en güzel Türk kızını ararken, diğer taraftan arda kalan kızları Bulgar askerleri arasında paylaşır. Askerler kızlara tecavüz edip onları süngüler. Radko’nun planları arasında bazı camilerin yıkılması, bazılarınınsa kiliseye çevrilmesi de vardır. Öncelikle şehir merkezinde büyük bir fırın yapılmalıdır. Şehirdeki tüm Türk kadınları fırında toplanır.

Binbaşı kadınların tümünün soyunmasını emreder. Kadınlar bunu kabul etmeyince aralarından birini seçer ve soyunmasını ister. Kadın soyunmayı reddeder. Radko kadının çarşafını yırtar, çarşafının içinde sakladığı bebeğini fırına atar. Çocuğunun vahşice ateşe atılmasını izleyen kadın Radko’ya saldırır. Radko kadının karnını kasatura ile yarar ve onu fırına atar. Diğer kadınlar izledikleri vahşetin yarattığı korku ile soyunurlar. Radko onlara şehrin en güzel kızının kim olduğunu sorar. Sonunda Hacı Hasan Efendi’nin güzel kızı Lale’nin ismini öğrenir. Serez’in önde gelen zenginlerinden Hacı Hasan’ı da işkenceyle sorgulayarak mülklerine el koyar ve fırında yakılmasını emreder.

Hacı Hasan Efendi’nin evinde tek sağ kalmış olan Lale’dir. Radko Hacı Hasan’ın evine gider. Lale kapıyı

açmak istemez. Serez halkına acımasız ve vahşice davranan Radko, Lale’ye yumuşak davranır. Onu ikna ederek kapıyı açmasını sağlar. Ancak eve girince ona saldırır, tecavüz etmeye çalışır. Lale bir süre mücadele eder, ardından Radko’nun bir anlık boşluğundan yararlanarak kendini pencereden atar. Lale’nin intiharı Radko’yu tecavüzden vazgeçirmez. Onun ölü bedenine tecavüz eder.

4.2. Öyküdeki Pervers Öğeler

Perversiyon, “normalden sapma” anlamına gelir. Pervers aktivitelere ise geleneksel olarak toplumun onay göstermediği cinsel eylemlere yönelik, uyarılma ve doyum amacıyla ısrarlı bir istek söz konusudur (9). Öyküde başta sadizm ve nekrofil olmak üzere birden çok pervers fantezi ve eylem dikkat çekmektedir.

Öykünün ana karakteri Binbaşı Radko Balkaneski Serez’in yağmalanması için görevlendirilmiş, zalimliği ve yaptığı işkencelerle tanınan bir Bulgar subayıdır. “Öldüreceği, laf söyleteceği adamı diri diri fırına kor, gözünün önünde yakardı. En kaşarlanmış binden ziyade adam öldürmüş çete reisleri bile Balkaneski’nin cehennemini andıran fırını karşısında kalplerinin ürperdiğini duyarlar, onun soğukkanlılığından titrerlerdi” (10). “Balkaneski’nin Fırını” ifadesi, okura Balkaneski’nin seçtiği işkence ve öldürme yönteminin öncelikle yakma olduğu hakkında ilk işareti verir. “Kebab yapılacak kestaneleri nasıl çatlamasın diye yararlırsa, o da fırında yakacağı adamın vücudunu öyle yarardı. Yarılmamış bir adam öyle çabuk yanmazdı. Hâlbuki yarılırsa bir cızırtı çıkararak çabucak tutuşurdu. Radko onun manzarasından ziyade kokusunu severdi” (10). Balkaneski için yakma eylemi, her aşamasından haz aldığı bir ritüeldir. Bu ifadelerde somutlaşan pervers eylem piromanidir. Ancak Balkaneski sadece yakma eyleminden haz almaz, yanarken çıkan koku, ona eylemin kendisinden daha çok haz verir. Aldığı hazzı anlatırken yaktığı kurbanların kokularını uluslarına göre tanımlamaktan geri durmaz. “Bulgar köylüleri kavrulmuş sarımsak, Sırlar yanmış patates, Rumlar kızartılmış balık ve şarap kokusu çıkarırlardı. Henüz bir Alman, İngiliz veya Fransız yakmamıştı. Fakat Türkler.... Onlar tereyağı ve keskin bir süt kokusu neşrederlerdi” (10). Yanan kurbanların çıkardıkları koku, onun fetiş nesnesidir.

Yazar, Binbaşı Balkaneski ve adamlarının Türk kadınlarını öldürürken uyguladıkları cinsel sadizmi en ince ayrıntısı ile anlatarak, okura dehşet duygusunu yaşatmayı amaçlamaktadır. Binbaşı, kasabanın en güzel kadınının adını öğrenmek için kadınları yakılan fırında toplar, onlardan soyunmalarını ister. Soyunmayı reddeden kadınlar, Binbaşı Balkaneski’nin, aralarından birinin çocuğunu fırına atmasının ardından korkudan soyunurlar. Çocuğu

fırına atılan kadın deliye döner ve binbaşıya saldırır. Binbaşı askerlerinin yardımı ile kadını soyarak bağlar. “*Elleri bağlı çıplak kadın, gözleri kapalı inliyordu. Kendini kaybetmişti. Arkası çevrilince, Radko elindeki ustura ile çatlatacağı bu canlı yemişe baktı. ....Ocağın alevleri sathlarına aksediyor, pembe uçucu gölgeler titretiyordu. Radko usturayı bu pembe akislerin üzerine vurdu. İki büyük haç yaptı. ....Kanlı usturayı şiş, süt dolu memelerinin üstünden ufki olarak geçirdi. Sonra daha çabuk bir hareketle, kırmızı aleti kadının rahmine soktu. Yukarı doğru o kadar hızla çekti ki bir anda yarılan karından mide, barsaklar, kırmızı, kalın ip yumakları halinde dışarı fırladı*” (10).

Ancak yazar sadistik eylemleri tasvir ederken bu kadınla yetinmeyecektir. “Canlı Çukur Oyunu” cinsel sadizmin öyküdeki doruk noktasıdır.

“*Evvvela yere şişman bir kadın yatırıyor, onun üzerine beğendikleri diğer ikinci güzel kadını, arkası üstü çapraz uzatıyorlardı, bu kadını da ellerinden, ayaklarından birer kadına tutturuyorlardı. Sonra sıra kendisinin olan komita yaklaşıyor, çıplak fırlak karnın tam ortasına, göbeğin biraz aşağısına kasaturayı saplıyor, hemen çıkarıyordu. Sonra koyu kırmızı bir kan fışkıran bu küçük deliğin üzerinde nefisini köreltiyordu*” (10).

Banarlı, Ömer Seyfettin’in hastalıklı bir ısrarla işlediği şehvet ve saldırı sahnelerinin “Bomba” öyküsünde sanatsal sınırlar içinde kaldığını, ancak Beyaz Lale’de asla güzel denemeyecek bir anlatıyla yazıldığını belirtir. Ona göre, özellikle tecavüz sahnelerinin anlatımında gereksiz bir ısrar vardır ve bu sahneler okuyanın milli hislerinden önce insani hislerini zedelemektedir (3).

Öyküde işkence edilerek öldürülenler çoğunlukla kadındır. Balkaneski’ye göre kadınlar öldürülmelidir çünkü kadın düşmanı doğurandır. Kadın öldürülünce düşman da daha doğmadan öldürülmüş olur. “*Genç bir kadın karından on beş düşman birden çıkarabilir. Bir genç kadını ya da kızı öldürmek on beş düşman birden öldürmek demektir*” (10). Özkök, öyküde kadınlara uygulanan şiddetin, kadın bedeninde anneliğe işaret eden organlar olan süt dolu memeler ve rahime yönelik olduğunu, böylelikle çocuğu var eden ve besleyen mekânların ortadan kaldırdığını belirtmektedir (11). Ulusu doğuran, besleyen ve var eden vatan ile çocuğu var eden anne özdeşdir.

Balkaneski’nin şehrin en güzel kızı olduğunu öğrendiği Lale’ye tecavüz etmeye çalışması, ancak Lale’nin tecavüze uğramaktansa ölümü tercih ederek kendini pençereden atması Balkaneski’yi durdurmaz. Lale’nin, bahçeden yatak odasına taşıdığı ölü bedenine tecavüz eder.

“*Ya öldüyse... Ölmüştü. Bu güzel Lale kucağından kaçarak, ruhunu ölüme kadar vermiş, fakat... Fakat hala soğumamıştı. Taze hayatının, emsalsiz güzelliğinin rengi*

henüz duruyordu. Ve “soğumadan” diye mırıldandı. “Soğumadan” Bu paha biçilmez ölü daha sıcaktı. “Soğumadan” (10).

Balkaneski’nin nekrofilik eylemi ile öykü sona ulaşır. Artık okurun zihnine, duygusunu belirleyecek ve etkisinden kurtulmasının pek de mümkün olmadığı nefret yerleştirilmiştir. Lale’nin ölü bedenine tecavüzün anlatıldığı sahnenin detayları içerisinde kanibalistik öğelerin izlerini sürmek de olanaklıdır.

Freud, kanibalistik eylemleri bir tür psikolojik özdeşleşme olarak görmektedir. Kurban, artık onu yiyenin bir parçasıdır. Kanibalistik eylemle, kurbanın özellikleri onu yiyene aktarılmakta, aynı zamanda saldırgan suçluluk duygusu ile baş ederek kurbanı kutsamaktadır (12). Özkök, Balkaneski’nin, tecavüz amacıyla Beyaz Lale’nin evine girdiğinde kendini betimleyişinin dikkat çekici olduğunu belirtmektedir (11). Balkaneski çok kıllı vücudundaki terden ve kirli ayaklarından odaya yayılan pis kokudan kendisi de iğrenmiştir. Kendi bedenini iğrenç bulduğu anlatıma karşı olarak Lale “*beyaz” bedeni, kıvrık kirpikleri, gür saçları, elmadan yüğrularak dondurulmuş sanılacak kadar şeffaf duran kalçaları*” ile el değmemiş, masum bir güzellik olarak betimlenir. Balkaneski bu güzelliğin ölümüne neden olmuş, ölü bedenine tecavüz etmiştir. Bu güzelliği, temizliği ve saflığı ancak onu yiyerek kendisine alabilir. İğrençliğinden, cinayetinden, bir ölüye tecavüz etmesinden doğan suçluluğuyla ancak böyle baş edecektir. “*Radko bu ölüye istediği vaziyeti verdi. Üstünde seni arzusunun en karanlık, en pis, en kirli ateşlerini tutuşturdu. Onun son kalan hararetlerini içti, emdi, ısırıldı. Hatta yemek istedi. Kanı çıkmayan yanaklarını dişleriyle kopardı. Isıra isıra parçaladığı memeleri yassılaştırdı*” (10).

4.3. Dil ve biçim: Travmanın anlatımı ve saldırganla özdeşleşme

Ateş, Osmanlı İmparatorluğu’nu sarsan ve yıkımın başlangıcı olan Balkanlardaki ulusçuluk eylemlerinin, yazarın başta Beyaz Lale olmak üzere “Balkan Devresi Öyküleri’ne yansıdığını ancak bu yansımanın yanı sıra Ömer Seyfettin’in düşünce yapısı ve yazımına da belli bir düzen ve yön verdiği ve Türkçülük düşüncesinin temelini attığı saptamasını yapar. Ancak Ateş’e göre, Ömer Seyfettin, öykülerinin yapısını bu düşünsel yapının ve sıcaklığına yaşadığı olayların etkisiyle kurmaktadır. Öykülerde etkileyici, uyarıcı ve yön verici bir amaç vardır. Balkaneski karakterinin düşünce ve eylemleri adeta önceden düzenlenmiştir. Bu karakterin ağızından Osmanlılıkta kozmopolit kültür anlayışı eleştirilir ve okuyucuda nefret uyandırarak ulusal bilincin canlandırılması amaçlanır (13).

Yazarın “Balkan Devresi Öyküleri’nin çoğunda olduğu gibi Beyaz Lale öyküsünde de okuyucunun duygusunu dehşet ve nefret yönünde belirlemek isteyen tavır, öykünün sonuna bir an önce varmak isteyen, adeta “acele eden” bir yazın olarak ifade bulur. Ateş, Beyaz Lale’nin tam bir karakter niteliğine ulaşamadığını, bir tip çizgisinde kaldığını söyler (13).

Beyaz Lale’deki dil ve pervers fantezilere dönüşmüş olaylar içerisindeki “parçalanmış” anlatım ve “parçalanmış” beden parçaları, ruhsal travma mağdurlarının travmalarını anlatma biçimleriyle ortaklık göstermektedir.

Söze dökmek, yaşantının inceden inceye işlenmesi, böylece yaşananların birden fazla anlama geldiğinin anlaşılmasına olanak verir. Travmayı söze dökülebilmek, travmanın üzerinde hâkimiyet kurabilmek anlamına gelir. Anlamlandırılması ve öyküleştirelmesi travma ile bireyin arasına mesafe koyar (14). Öykü yazma edimi, ruhsal travma ile baş edebilme uğraşlarından biri olarak değerlendirildiğinde, yazarın simgelerden çok “işlenmemiş ve parçalanmış” imgeler kullanıldığı söylenebilir.

Karabulut, Beyaz Lale öyküsünün her şeyi bilen ve gören tanrısal bakış açısıyla yazıldığını belirtir (15). Yazar, öyküyü Balkaneski’nin ağzından anlatmaz ancak öykünün kurgusunda ana eksen Balkaneski’dir. Okur öykü boyunca adeta Balkaneski’yi takip eder. Bu seçim yazarın saldırganla özdeşlik kurduğunun ilk belirtisidir. Öyküde bu özdeşleşmenin somutlaştığı bölümler incelendiğinde ilk dikkat çeken, Balkaneski’nin Osmanlı’nın, sınırları içerisinde birçok ulusun yaşamasına izin veren anlayışını eleştirdiği sahnedir. Yazar, bu yolla Osmanlı’nın çok uluslu anlayışını eleştirip milli düşüncüyü yüceltirken, bir yandan da aslında saldırganla özdeşleşmektedir. Saldırganla özdeşleşme travma karşısında mağduru geliştirdiği tepkilerden biridir. Balkaneski yakan, yıkan, tecavüz eden, öldüren hatta öldürdüğüne tecavüz eden bir sadisttir. Ama yazar onu anlar, çünkü Balkaneski tüm bunları bir amaç uğruna yapmaktadır. Yazar, Osmanlı’nın dağılması, Balkanların kaybedilmesi ve tüm bunlar olurken yaşanan ağır savaş koşullarının yarattığı travma karşısında bir açıklama bulmalıdır. Bu açıklama Balkaneski’nin ağzından şöyle dökülür: “Eğer Türkler buraları aldıkları vakit ihtiyarlarının laflarını dinlemeyip hepimizi keserlerdi, bugün bir Bulgaristan olacak mıydı? Biz böyle onları önümüze katıp kovalayabilecek miydik? Yanıldılar. Fırsat ellerindeyken kadınlarımızı, çocuklarımızı kesmediler. Kesilmeyen Bulgarlar çiftleşse çiftleşse çoğaldılar, kuvvetlendiler. Merhametli yanı zayıf hâkimlerinin altından kalktılar. İşte şimdi de tepesine bindiler” (10). Yazar kendini Balkaneski’nin yani saldırganın yerine koymuş, kendini suçlamış ve saldırganla özdeşleşmiştir. Artık mağdur değildir.

5. Ömer Seyfettin çocuk edebiyatçısı mı? Travmanın kuşaktan kuşağa aktarımı

Çocuk edebiyatının birçok tanım içerisinde, en kapsamlı ve öne çıkan tanımı “Erken çocukluk döneminden başlayıp, ergenlik dönemini de kapsayan bir yaşam evresinde, çocukların dil gelişimi ve anlama düzeylerine uygun olarak duygu ve düşünce dünyalarını sanatsal niteliği olan dilsel ve görsel iletilerle zenginleştiren, beğeni düzeylerini yükselten ürünlerin genel adıdır” şeklindedir (16). O halde Ömer Seyfettin çocuk edebiyatçısı mıdır?

Ömer Seyfettin’in çocuklar tarafından en çok bilinen yazar olduğu ve yazarın öykülerinin en çok okunan öyküler içerisinde bulunduğu çeşitli çalışmalarla belirlenmiştir (17).

Farklı sosyokültürel ve sosyoekonomik çevrelerden gelen ilköğretim 4. ve 5. sınıflardaki 755 öğrenci arasında yapılan bir çalışmada, Ömer Seyfettin’in katılımcılar arasında en bilinen yazar olduğu saptanmıştır. Çalışmada katılımcılara yöneltilen sorulardan biri de “Bir kitabı okuduğunuzda ve bitirdiğinizde ne hissedersiniz?” şeklindedir. “Kendimi olayın bir parçası gibi hissedirim” cevabı Ömer Seyfettin’in şiddet içeren bir öyküsünü okuyan çocuklarda ileri derecede anlamlı bulunmuştur (18).

Ömer Seyfettin yaşamı boyunca 129 kısa öykü yazmıştır. Turan’ın yaptığı çalışmada, bu 129 öykünün oluşturduğu toplam 1521 sayfanın 530 sayfasında (%34,8) ölüm kavramına, 460 sayfasında (%30,2) ölen kişiye atıf olduğu belirlenmiştir. Aynı çalışmada, öykülerdeki ölüm nedenleri de incelenmiş, bu nedenler öykü içerisinde kullanılma sıklıklarına göre savaş, şiddet, hastalık, yaralanma, kaza, intihar ve idam olarak sıralanmıştır (17).

İlköğretim birinci kademedeki sınıf öğretmenlerinin çocuk edebiyatına ilişkin ilgi ve kullanma durumlarını belirlemeyi hedefleyen bir çalışma içindeki ankette ise sınıf öğretmenlerine açık uçlu şu iki soru sorulmuştur. “Beğendiğiniz çocuk edebiyatçıları kimlerdir? Çocuk edebiyatı ürünlerinden en son hangisini okudunuz?” Çocuk edebiyatına ait yazar ve eser adlarının sınıf öğretmenlerince bilinme sıklığını belirlemeye yönelik bu soruların ilkinin cevabı birinci sırada Ömer Seyfettin olmuştur. İkinci sorunun cevabında da birinci sırada Kaşığı, üçüncü sırada Yalnız Efe ve altıncı sırada Diyet ile yine Ömer Seyfettin eserleri bulunmaktadır (19).

Tüm bu çalışmalar Ömer Seyfettin’in çocuk edebiyatçısı olarak algılandığını ortaya koymaktadır. Bu algı devletin bu yöndeki tavsiyeleri ile de perçinlenir. Milli Eğitim Bakanlığının, ilk ve orta öğretime tavsiye ettiği “100 Temel Eser” listesinin 16. sırasında “Ömer Seyfettin’in Hikâyelerinden Seçmeler” yer almaktadır (20).

Ömer Seyfettin’e ait çocuk edebiyatçı algısının oluşmasında, Milli Eğitim Bakanlığının tavsiyesi kadar,

“Yeni Lisan” hareketinin öncülerinden olan yazarın, eserlerini anlaşılır bir Türkçe ile yazması da etkilidir. Unutulmaması gereken bir başka nokta da, yazarın eserlerinin 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu’na göre teliften muaf olmasıdır. Bu muafiyet, yayınevlerinin Ömer Seyfettin eserlerini kontrolsüzce ve bir iç denetim kaygısı gütmenden farklı seçki ve düzenlemelerle basmasına neden olmaktadır. Öyle ki, bu çalışmanın konusu olan “Beyaz Lale” öyküsünün adını verdiği bir baskıda “Bu kitap 17 Nisan 1978 tarih ve 1981 sayılı Tebliğler Dergisi’nde okullara tavsiye edilmiştir”, bir diğer baskının arka kapığında ise “Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulunca okullara tavsiye edilmiştir” ibareleri bulunmaktadır. Özkök, esas irdelenmesi gerekenin, Beyaz Lale öyküsünün, dönemi gereği sadece milliyetçiliği inşa etme stratejilerinden biri olmadığı ve bu şiddet dolu kitabın yakın bir tarihte ilköğretim okullarında neden okutulduğunu belirtti (11). Bir açıdan cevap, sorunun içinde gizlidir.

Toplumsal travmanın aktarımında çocuklar, “travmanın deposu” olarak özel bir öneme sahiptir. Volkan “ötekilerin” elinden çıkan, geniş grubun tamamında çaresizlik, mağdurlaştırılma, utanç ve aşağılanmışlık duyguları yaratan tarihsel olayların zihinsel temsiline “seçilmiş travma” adını verir (21). Ona göre seçilmiş travmalarda, tipik olarak büyük ölçekte insan, toprak, prestij ve onur kaybı söz konusudur. Travmaya uğramış grubun bireyleri hasarlı kendilik duygularını ve travma karşısında yaralanmış öteki insanların içselleştirilmiş imgelerini gelecek kuşaktan çocukların gelişmekte olan kendilik duygularına depolarlar. Bu çocuklara çaresizlik, utanç ve aşağılanmışlığı tersine çevirme, edilgenliği etkinlik ve girişkenliğe çevirme gibi belli ödevler de verilir. Bu açıdan değerlendirildiğinde Ömer Seyfettin, travmanın hem deposu hem de aktarıcısıdır.

Yazarın hangi travma ya da travmaların deposu olduğunu anlayabilmek için, belki de kendisinin ‘mutlu’ olarak tanımladığı çocukluk dönemi gözden geçirilmelidir.

Yazarın doğum yeri olan Gönen, Selçuklular döneminde Bizans’ın elinde kaldığından Türkleşmesi ancak Osmanlılardan hemen önce başlar. 20. yüzyılda ise Kafkasya’dan gelen göçmenler ve çeşitli etnik kökenden toplulukların bölgeye yerleşmesi sonucunda heterojen bir toplumsal yapıya sahip olur. Ömer Seyfettin’in doğumundan kısa bir süre önce, 1877 yılından başlayarak çeşitli tarihlerde Balkanlar ve Kafkasya’dan gelen göçmenlerin sayısının yerli halktan çok olduğu düşünülmektedir. Göçmenlerin oluşturdukları köyler ise, Rumeli Türkü, Pomak, Çitak, az sayıda Boşnak, Kafkasya’dan gelmiş Gürcü ve Çerkez köyleridir. Bu köylerin tamamı Müslüman ve sünnidir. Sadece Manyas köyü kenarındaki

bir köy Hristiyan Kazaklardan oluşmuştur. Yine yörede Pomak göçmenlerin kurduğu Hodul (Fodul) köyü halkı Türkçe bilmez. Köy halkının yerli kültüre uyum sağlamayışı bölgede kötü örnek olarak anlatılır ve “Hem kel hem fodul” deyiminin yöre kaynaklı olduğu aktarılır. Bölgenin aldığı en ciddi göç “93 Harbi” şeklinde anılan 1877 Türk-Rus Savaşı sırasında Rumeli’den (Bulgaristan, Yunanistan, Yugoslavya) olmuştur (22).

Gönen’in etnik çeşitliliğe sahip yapısının, Ömer Seyfettin’in yaşamı ve kimliğine çok kültürlülük ötesinde “Öteki” algısının oluşması biçiminde, daha çocukluk çağında yansıdığı düşünülebilir. Kısa yaşamında resmi ideolojinin kimliksizliği karşısında kendi kimliğini arayan yazarın, çocukluk döneminden getirdiği bu yapının kimlik arayışına zemin oluşturması olasılığı sorgulanmaya değerdir.

Yazarın belki de en çok bilinen öyküsü olan Kaşağı ise, çocukluk dönemindeki en büyük suçluluğun, kendisinden bir yaş küçük kardeşi Hasan’ın ölümü ekseninde kaleme alınmıştır. Bu bağlamda çocuk Ömer Seyfettin travmanın “depo”sudur.

Volkan, kitlesel travmalar ve afetlerin toplumun bütününde dört tür tepkiye yol açabileceğini belirtmiştir: Yeni toplumsal aşırı uğraşlar, var olan kültürel adetlerde değişiklikler, ortak bağlantı nesnelere anıtlar inşa edilmesi ve travmanın kuşaktan kuşağa aktarılması. Bireysel düzeyde doğal yolla ya da “öteki”nin elinden gelen felaketlerle travmatize olan ancak bu tür felaket ve trajedilerle uygun şekilde başa çıkmak için gereken psikolojik ödevleri yerine getirmeyen/getiremeyen bazı erişkinler yas tutma görevini çocuklarına aktarırlar. Ancak düşman elinden çıkma kitlesel travmalarda tamamlanamamış psikolojik süreçlerin kuşaktan kuşağa aktarılması genelleşir. Bunun sonucunda ise travmatik olaya karşı geniş grup kimliği güçlenir hatta değişir (21). Volkan, yas süreci tamamlanmadığı sürece, kuşaktan kuşağa aktarımın yüzyıllar boyunca sürebildiğini ve travmatik olayı yaşamamış nesillerin bireyleri arasında birliktelik duygusu yaratan görünmez bir bağ oluşturduğunu söyler.

Ömer Seyfettin, 1. Balkan Savaşı’nda subaydır ve cephe, sıcak savaşın içerisinde bulunmuştur. Savaşın üzerinde yarattığı etkinin en somut izleri, o dönemde yazdığı günlüğünün sayfalarında izlenebilir. Günlüğünün 8 Kasım 1912 tarihli sayfasına şu sözleri not düşmüştür. “Gece Manastır’a döktük. .... Ayakları donan neferler haykırıyorlar. Yaralılar arabaların üstünde, yerlerde, karların ve çamurların içinde kıvrılarak inleyerek can veriyorlar” (1). Günlüğünün ilerleyen sayfalarında anlatıldığı olay savaşın yarattığı insanlık dışı tablonun en etkili anlatımlarından biridir. “Bir çalılığın içinde doktoru, eczacıyı, birinci ve ikinci taburlardan birkaç zabiti gördüm.

Yeri kazıyorlardı. Meğerse açlıktan bir nefer ölüyormuş. Ağzından köpükler akıyordu. Zavallı, daha tamamıyla nefesi bitmeden, kazılan mezarın kazma seslerini işitiyordu...” (1). Bireysel ve geniş grubun travmasını ise şu kısa cümlesi özetler: “*Demek Türklerin yaşama hakkı yokmuş”*

Volkan, ataların yaşadığı travmanın şarkılar, şiirler, resimler ve diğer sanat biçimleri aracılığı ile mit haline geldiğine ve evrildiğine dikkat çekmektedir (21).

“Ötekinin elinden çıkma” trajedi olan Osmanlı İmparatorluğu’nun yok oluşunun ve bu yok oluşun yarattığı travmanın kuşaktan kuşağa aktarılmasında, yüz yıl sonra bile Ömer Seyfettin’in çocuk edebiyatçısı olarak değerlendirilmesi ve eserlerinin çocuklara önerilmesinin etkisi sorgulanmalıdır.

6. Sonuç

Özellikle ilk dönem öykülerinde ana karakterler çocuk olsa da, Ömer Seyfettin çocuk edebiyatçısı değildir ve çocuklar için yazmamıştır. Çocuk yazarı olarak algılanan Ömer Seyfettin yazınında görmezden gelinen uygunsuzluklar, bilinçdışı bir mekanizma ile travmayı kuşaktan kuşağa aktarmaya devam etmektedir. Yazarın ilk ve orta öğretime önerilen kitapları, yayınevinin yaptığı seçki ve kitapların içindeki öykülerin içerikleri dikkatle incelemek çocuklarla buluşturulmalıdır. Böylelikle çocuklar “gereğince tutulamamış yasların deposu” olmaktan ve başka uluslara karşı kin, nefret, düşmanlık ve ötekileştirme kavramlarından uzak tutulacaktır.

Kaynaklar

1. Alangu T. Ömer Seyfettin Ülkücü Bir Yazarın Romanı, Birinci Baskı, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2010.
2. Seyfettin Ö. Kaşığı, Gendaş Yayınları, İstanbul, 2011.
3. Banarlı NS. Resimli Türk Edebiyatı Tarihi, Cilt:2, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1971.
4. Seyfettin Ö. İlk Cinayet, Adam Yayınları, İstanbul, 2003.
5. Seyfettin Ö. İlk Namaz, Timaş Çocuk, İstanbul, 2008.
6. Şıvgın H. Osmanlı Arşiv Belgelerine Göre Balkan İttifaklarının Önce Kiliseler ve Çeteler Arasında Başlaması”, Osmanlılar, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, 1999.

7. Güneş M. XX. Yüzyılın başlarında Balkanlardaki siyasi ve etnik çatışmaların Ömer Seyfettin’in hikayelerine yansımaları, TÜBAR, 2011;(39);163-187.
8. Torun İ. Ömer Seyfettin’in Askerlik ile İlgili Düşünceleri ve Öykülerindeki Asker Tipleri, Türk Dili, 2004;(634);477-488.
9. Geyran PÇ, Uygur N. Saldırgan cinsel davranış motivasyonu olarak perversif davranış, adli psikiyatrik değerlendirme, Düşünen Adam, 1996; 9(4):47-53.
10. Seyfettin Ö. Tüm Eserleri-10, Beyaz Lale, Ankara, Bilgi Yayınevi, 8.Basım, 2005.
11. Özkök S. “Beyaz Lale”: Negatif “Öteki”nin Söylemi ve Eylemi Üzerinden İnşa edilen Milli Bilinç, 1. Düünden Bugüne Ömer Seyfettin Sempozyumu, 2007, Balıkesir.
12. Freud S, Totem ve Tabu, Alter Yayıncılık, İstanbul, 2012
13. Ateş K. Birer Öyküleriyle Maupassant ve Ömer Seyfettin, Ankara Üniversitesi Türkoloji Dergisi, 1977;5(2):149-155. doi: 10.1501/Trkol_0000000015
14. Özmen M. Çocuklukta Travmaya Maruz Kalan Hastalarda Simgeleştirme, Psikanaliz ve Sinirbilim Sempozyumu, 2007, İ.Ü. Cerrahpaşa Tıp Fak. Psikiyatri Anabilim Dalı, İstanbul.
15. Karabulut M. Hikaye Tekniği Bakımından Ömer Seyfettin’in “Beyaz Lale” Hikayesi, Hacettepe Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Dergisi, 2013; (18): 117-129,
16. Sever S. Çocuk ve Edebiyat, Tudem Yayıncılık, İzmir, 2008
17. Turan L. Violence and Death in Stories of War Period Writer Omer Seyfettin, ERIC Digest, 2006, ED493901.
18. Tosunoğlu M. Türkçe Öğretiminde Okuma Alışkanlığı ve Çocukların Okuma Eğilimleri, Türk Dili Dergisi, 2002;(609);547-569.
19. Büyükkavas Kuran Ş, Ersözlü ZN. Sınıf Öğretmenlerinin Çocuk Edebiyatına İlişkin Görüşleri, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi, 2009;(4)1:1-17.
20. <http://www.meb.gov.tr/duyurular/duyurular/100TemelEser/100TemelEser.htm> (Erişim Tarihi: 24.08.2014)
21. Volkan VD. Kimlik adına öldürmek: Kanlı çatışmalar üzerine bir inceleme, Everest Yayınları, 2. Baskı, İstanbul, 2009.
22. Ülken HZ, Ayda N. Gönen Bölge Monografisi, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 1956.